

Tova med Järbo Garn

Om tovning

Tovning är en mycket gammal teknik. Tovad ull är värmande, miljövänlig och lämpar sig till vantar, tofflor, filter, etc. men också till söta små figurer. Ullen är den enda fibern som i naturligt tillstånd kan filta ihop sig. Genom tovning kommer dessutom många av ullens goda egenskaper fram. Intresset för tovning har ökat och det finns många olika tovningstekniker och metoder att jobba med, men alla utgår från ullens förmåga att filta ihop sig.

När man tovar ull genom att utsätta ullfibrerna för vatten, värme och bearbetning, trasslar ullfibrerna in sig i varandra och ju mer man bearbetar ull desto mer slingrar ullfibrerna in sig i varandra och till slut är filten färdig. Oavsett vilken metod man använder krymper ull ca 10-30% under bearbetningen.

Tovning med vatten och såpa eller olivtvål

Generellt sett när man tovar med olivtvål och vatten ska det ena lagret läggas vågrätt, det andra lodrätt osv. Sedan stänker man varmt olivtvålvatten med fingrarna eller en stänkflaska. Till 1 liter varmt vatten tar man cirka 10 g olivtvål eller 1-2 msk såpa.

Sedan börjar man trycka försiktigt med händerna på fibrerna så att luften försvinner ur ull. Det är viktigt att man är mycket lätt på handen och inte tar i för hårt. När ull är helt genomblöt och all luft borta rör man händerna i små cirklar över ull och fibrerna slingrar sig in i varandra. Efter några minuter kan man försiktigt lyfta med en sida och vända för att se om hela stycket hänger ihop.

När man är klar med en sida vänder man på stycket och börjar filta på den andra sidan. När fibrerna hänger ihop ordentligt kan man börja ta i lite hårdare. Nästa steg är att t.ex. rulla in ull i en handduk, plastklädd rulle eller kasta filten på bordet så att ull krymper ytterligare. Rulla arbetet fram och tillbaka och håll omväxlande varmt och kallt vatten över arbetet, ca 5-10 ggr. Sista gången håller man över kallt vatten.

Sträck och forma det filtade igen och bearbeta filten med händerna eller en brödkavel tills ull har krympt färdigt. Låt arbetet torka och jämna till kanterna med t.ex. sax om det behövs.

När du väljer att forma fram en specifik detalj, kan du använda en stomme i arbetet som t.ex. vaddskumgummi eller ullvadd och lägga lagren med ull över. Olika delar (t.ex. öron, blomblad, horn) kan tovas för sig och sedan tovas fast med en filtningsnål.

Tovning med filtnål

Med denna teknik kan man t.ex. skapa dekorativa mönster direkt på tyg, eller göra detaljrikare figurer. Det är enklare att tova tredimensionella figurer med filtnål än med såpa och vatten. Filtningsnålen finns i flera olika utföranden, t.ex. singelnål, som är ca 9 cm lång med plastskaft. Verktyg som "Tova trygg" med fem nålar, har hullingar och en mycket vass spets i den andra änden. Det gemensamma är att nålen kan forma ullen utan att använda vatten.

Ett lämpligt underlag är skumgummi. Ullfibrerna "nålas" samman genom att man sticker nålen igenom den kardade ullen upprepade gånger. Hullingarna på nålen förflyttar ullfibrerna från toppen till botten genom att de hakar i varandra, som när man tovar med vatten och såpa, men här blir resultatet ett lösare filtat stycke. Även när man tovar med nål krymper filten ca 30%.

Med hjälp av nålen kan man göra tredimensionella figurer, t.ex. huvuden, genom att lägga lager på lager av torr kardad ull ovanpå en styroporkula ("flörtkula"). Man modellerar fram ett ansikte genom att lägga på flera lager för t.ex. en näsa och kindknotor. Med nålens hjälp kan man också göra hår och skägg genom att lägga på ull på huvudet och hakan. Vill man färglägga kinder, ögon och mun väljer man för detta lämpliga nyanser på ullen och nålar fast det med hjälp av filtnålen.

Steg 1: Rita ett motiv på frihand direkt på underlaget eller klipp ut ett motiv som du vill avbilda. Det kan vara en grafisk form, flugsvamp, träd, landskap eller vad du vill. Placera det på ett vitt filtark eller tyg. Märk sedan ut konturerna med en blyertspenna.

Steg 2: Placera den vita filten på skumgummiplattan. Välj färg på ullen och forma en ganska stor tuss mellan händerna och lägg det på det tecknade och urklippta pappersmotivet, tryck nålen tätt upp och ner genom ullen och ner genom ullen och ner i underlaget. Ju tätare man sticker ullen, desto tätare blir ytan.

För tredimensionella föremål (t.ex. kinder, svampar) krävs att man gör olika lager av ullen och lägger dem växelvis lodrätt och vågrätt ovanpå varandra. Vill man forma t.ex. en nos, kan man modellera en liten boll av filten och filta fast den med nålen. Alla detaljer kan fästas med hjälp av tovningsnålen.

Steg 3: Filta ihop hela motivet steg för steg. Några detaljer kan man filta lättare, för att få ett luftigare utseende, t.ex. gräs, skägg, hår.

Steg 4: Ta försiktigt bort det filtade motivet från skumgummiplattan. Baksidorna på det filtade delarna behöver fixeras med textillim för att undvika att ullfibrerna går upp. Placera sedan motiven valfritt på en bakgrund av t.ex. juteväv, linnetyg eller filt och fixera fast dem antingen med textillim eller genom att sy för hand. Ögon, mun, morrhår, etc. sys fast för hand.

VIKTIGT!

Tänk på att filtningsnålen har en mycket vass spets så att du inte sticker dig, och om man böjer nålen kan den gå av. Nålen bör förvaras i ull eller tyg, inte i papper, det gör nålen slö.

VID FRÅGOR ANGÅENDE PRODUKTER KRING TOVNING

Järbo Garn AB TEL 026-27 30 30 E-POST info@jarbo.se

©COPYRIGHT Järbo Garn AB. Reproduktion och publicering av material och texter är ej tillåten utan medgivande från Järbo Garn AB.

Med reservation för eventuella tryckfel.
Se senaste version på www.jarbo.se

Järbo
GARN®
www.jarbo.se

